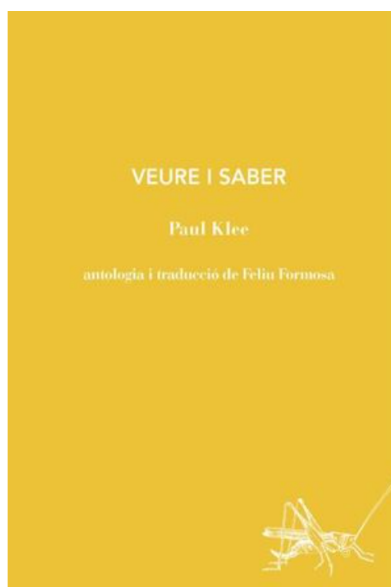

El cor arbori de Paul Klee

Autoria: Paul Klee
Títol: *Veure i saber*
Traducció de Feliu Formosa
Editorial: La Breu, Cornellà de Llobregat, 2025
142 pàgines

Paul Klee (1879-1940) observa, anota i veu allò que subjau a la natura i el continuum de les seves formes i les seves pulsacions. Des d'una mirada poètica, a les albors del segle XX, el pintor i teòric de l'art esdevé una figura ineludible –no solament per la rellevància de les seves aportacions a la teoria de l'art i el llegat de l'Escola Bauhaus, sinó també per la posada en pràctica d'un diàleg fructífer i vivíssim entre les arts plàstiques i el fet poètic.

Klee s'endinsa en el món silent de la llum i dels processos vegetals, a través d'un traç agut i exacte. Troba la llusor en les formes més antigues, el crepuscle de l'alba. Troba, també, un rastre de *pathos* antic i del fet creador. Imatges i espectres d'una mitologia apareixen: “La testa em crema, a punt d'esclatar. / Un dels mons que amaga vol ser donat a la llum” [1901]. Capes de pigments i formes. La realitat es revela en cercles, en el traç viu del gravat a contraclaror.

Una divisió dialèctica que esdevé una gradació lenta entre dos pols: dia i nit, món dels déus i món humà. La creació esdevé fràgil i penja d'un fil com un misteri clos, que poc a poc es revela en formes, textures, fils d'alè que creixen a cada nova lectura.

A "Nachtregen", el cor s'arbora. A "Der Epigon", quelcom penja de les mans del jo poètic. Els rastres a "Epigrama": "petit / rastre / natura". Com si assistísim al quadern d'apunts del natural de l'artista, els versos com pinzellades. Podem captar la influència de la Bauhaus, de l'atenció als colors, la teoria del color i la composició. La tria denota un viatge perceptiu i introspectiu, una finestra oberta al procediment artístic. Un procediment que experimenta amb la materialitat més tendra de les seves pintures, dibuixos i gravats.

Tal com assenyala Berta Galofré al pròleg, una de les claus hermenèutiques per a entrar a l'univers de Klee és la música, la qual, temps ençà ja perseguia el fet de "formalitzar el moviment orgànic de la vida". Podem pensar el volum com un conjunt de tesselles que es belluguen a la recerca d'alguna cosa, d'un esdevenir incandescent. Emmirallen a una concepció sacra del món, però contenen, en potència, el fet incansable de preguntar-se i interpretar la realitat que sura davant els ulls, que fereix i que tempta, en el si d'una recerca a través d'allò vegetal. Un deix d'imatge que no sadolla la mirada: "oh, / espina / al fruit platejat que s'expandeix".

Les formes que s'advenen son tel·lúriques, i a les quals s'hi percep un vaivé del temps. El jo líric esdevé un funambulista amb ressonàncies finiseculars i dansístiques. El to melancòlic i dens d'algunes composicions es combina amb la lleugeresa de l'observació vegetal, en poemes com "Mirant un arbre". Assistim a la llibreta d'apunts del pintor, on, podem pensar, allà on no arriba la pinzellada, arriba el vers. Allò profund de la vida quotidiana s'amotilla a una visió tendra i alhora existencial del món i de la realitat que l'envolta.

Un dels fets més remarcables son els epigrames, els quals apunten vers allò intuït, dilucidat, potser, a contrallum. L'experimentació amb el vers és un continu en l'obra de l'artista, que s'enfonsa des del micromón dels rastres trobats a la natura, i els apunta als epigrames: "petit / rastre / natura". La lleugeresa d'aquests moments actua com a balança de l'enfondiment en la terra erma de la solitud. Sempre hi ha, emperò, l'escissió entre dos móns, els quals Klee intenta unir amb una visió clara, prenent "un tros de cel".

La traducció de Formosa ha sabut capir el ritme transvasar la força dels neologismes, com "Feuerblume" (flor de foc). Les al·literacions s'han traspassat de l'alemany al català, deixant els

rastres visibles que s'esdevenen a través de la tècnica de la transferència amb oli, en la qual el dibuix apareix en una segona superfície, com a batec del dibuix original. L'encert de l'edició ha estat acompanyar l'edició d'aquest volum també a través de diverses obres, com *Geöffneter Berg* (1914) [Muntanya oberta].

“Què compon l'artista? Formes i espais”, diu un poema. I afegiríem, un cor arbori que s'entrega, ple d'imatges que el desvetllen. Klee condueix al lector “al fons de la il·lusió glaçada”, on el llindar entre allò visible i invisible esdevé cada vegada més fi. I és que el llibre segueix la màxima de Klee segons la qual el propòsit de l'art és “fer el visible”, un fer, del llatí *facere*, d'allò que es treballa a la vista, a manera d'orfebre. Llegir aquest recull de Klee a cura de La Breu és deixar-se endur per la curiositat: una obertura a la realitat exterior que es vessa i acull allò que ha de venir, com “imatges d'animals bells i salvatges, / emergiu de les gàbies, / i que uns dits amb amor / llisquin per la pell ardent”.

Mireia Casanyes Dalmau